

Het bezit van de zaak, het eind van het vermaak?

Met een kleine variant zou ik willen stellen "**Het bezit van de zaak, geeft een zorgzame taak**". Immers wij kunnen het aanschaffen van kunstvoorwerpen niet afdoen met kopen en betalen, met neerzetten en ophangen. Wij hebben de plicht om dit cultureel erfgoed zo onberispelijk mogelijk aan het nageslacht door te geven. Indien we blijvend willen genieten van ons kunstbezit moet daarvoor een zo gunstig mogelijk klimaat geschapen worden en hierin wordt vaak jammerlijk tekort geschoten. Met dit klimaat bedoel ik de direct leefbare omgeving waarin deze kunstvoorwerpen - antiek en modern - geplaatst worden, dus de aanpassing in en aan ons eigen leefmilieu. Dit vereist dat wij rekening dienen te houden met de atmosferische omgeving en moeten trachten ons comfort aan te passen. Sinds de invoering van de centrale verwarming is onherstelbaar veel schade aan het kunstbezit aangericht, door veronachtzaming van juist deze entourage. Het is niet mijn bedoeling te technisch op de "zaak" in te gaan, doch slechts met enkele zinvolle gedachten de zorg voor uw kunstbezit te helpen verlichten.

Droogte is een grote vijand van alle hout. In ons vochtige klimaat hebben wij daarmee alleen te kampen in de winter, tijdens verwarming van onze woning. Normaliter is warme lucht van 22° Celcius vier keer vochtiger dan koude lucht om het vriespunt. Echter, wanneer lucht om het vriespunt met een daarbij behorend vochtigheidsgehalte tot 22° verwarmd wordt, daalt dit gehalte verder tot 15 à 20% van hetgeen normaal is voor 22°. De winterse buitenatmosfeer tracht dus a.h.w. vocht aan de woningen te onttrekken ten einde het eigen vochtgehalte op te voeren. Dit heeft als resultaat dat het vochtigheidsgehalte dat binnenshuis "overblijft" ver beneden de grens van de veiligheid voor Uw kunstvoorwerpen ligt.

Het gemiddelde percentage voor ons land zweeft tussen 50 en 60% relatieve vochtigheid. Om dit te kunnen meten, dienen wij een haarhygrometer van goede kwaliteit aan te schaffen. U zult dan gauw bemerken, dat bij gebruik van centrale verwarming dit veiligheidspercentage van 50 tot 60% moeilijk bereikt of gehandhaafd wordt. Waterbakken zijn hierbij een hulpmiddel, zij het niet afdoende onder strenge wintercondities; de modernere verdampers kunnen dan vier tot tien maal zoveel vocht in de ruimte brengen. De aanwezigheid van veel planten zal veel watergeven noodzakelijk maken: omgekeerd helpt deze handeling om het vochtigheidspeil binnen veilige grenzen te houden.

Hout blijft altijd levend materiaal. Hoe vaak horen we niet een kast of tafel kraken in de winterdag ten teken dat de interne beweging nog steeds doorgaat? Waarom verwijderen dan zovelen door aflopen de beschermende, door stof en was gevormde laag van een oud meubel "omdat de blanke toon zo mooi in het interieur past"? Niet alleen verliest het zijn natuurlijk gevormde 'patine', maar de wisselende seizoenen hebben nu vrij spel met het blootgelegde hout. Ook het bekende parket met

kruislatten ter versteviging van de achterzijde van een geschilderd paneel heeft dikwijls schade aangericht, doordat vóór het aanbrengen van dit parket het paneel gevlaakt moest worden en daarmee de natuurlijke bescherming verdween. Hoe vaak is niet juist dat paneel opnieuw, nu naast een parketlat, gebarsten?

Thans wordt met moderne kunstharsen veelal een afdoende bescherming en duurzaamheid gegeven aan gevoelige, zwakke en geparketteerde panelen. Tevens wordt door deze impregneer-methode aan de vernielende werking van de houtworm paal en perk gesteld.

Regelmatig terugkerende temperatuurswisselingen zijn funest voor alle houtsoorten; laat dus uw voorhal spaarzaam gestoffeerd zijn met dit kostelijk materiaal. Een radiator als buurman van een meubel is uit den boze en zal slechts tekening of prent boven zich dulden. Houdt U ook rekening met de plaatsing binnenskamers van schilderijen op paneel: een buitenmuur is vochtiger dan een binnenmuur en zal daardoor vaak een meer geëigende plek zijn. Nuttig is het ook een schilderij iets van de wand te laten loskomen door middel van stukjes schuimrubber tochtstrip of kurk teneinde de luchtcirculatie te stimuleren, zodat geen vochtzak aan de achterzijde kan ontstaan. Een enigszins voorover hangen werkt hieraan mee en verkleint tevens de kans op hinderlijke lichtreflecties: om dit te bereiken worden de schroefogen geplaatst op tussen 1/3 en 2/5 van de hoogte van boven af gemeten.

Een verkeerde manier van hangen is vaak oorzaak van grote schade: een koord of touw knapt al gauw en het leed is niet te overzien. Gevlochten koper- of ijzerdraad is voldoende. Voor grotere en zwaardere schilderijen kan een stevige ketting de enige uitkomst zijn. Denkt u hierbij vooral aan de haken die in de vaak slechte muren van moderne woningen stevig verankerd moeten zitten; beter twee afzonderlijke haken en schroefogen aangebracht dan één enkele met doorlopende draad.

De stralende zon, hoe graag ook binnengehaald, heeft al veel schoons doen verbleken: aquarellen, tekeningen en prenten, wandtapijten, vloerkleden en stofferingen hebben dikwijls veel van hun gloed en frisheid aan haar moeten prijsgeven; schilderijen op linnen en op hout, staande klokken, antieke en moderne meubelen hebben door plaatselijke verhittingen onherstelbare schade geleden. Waarom niet een gravure of pentekening tégen het licht in gehangen? Een plek overigens die vráágt om hun aanwezigheid, want een schilderij hangt er meestal te donker. En dat mooie meubel dan? Een meter verder en de bron van veel kwaad is weggenomen, terwijl het interieur er stellig niet door wordt geschaad.

Breekbare kunstvoorwerpen, gemaakt van glas, porselein, aardewerk, steen, ivoor en andere broze materialen worden meestal zorgvuldiger gekoesterd dan die, welke uit hout en metaal zijn vervaardigd; ze staan doorgaans veilig geborgen achter glas en bekoren zó het oog van de beschouwer. De grote zorg voor hun conservering is recht evenredig aan de grote broosheid van hun materiaal. De uit edele metalen

gevormde objecten hebben eveneens hun eigen gebruiksaanwijzingen; daarbij is het meest voorkomende zilver onderhevig aan geregeld opwrijven, een handeling die verre te verkiezen is boven het telkens poetsen met zijn slijtagekarakter. Een diepe glans is voldoende en veelal boeiender dan het hoogste lichteffect. Dit opwrijven kan het best geschieden met geprepareerde handschoenen om herhaalde aanraking met de vingers te voorkomen; dit steeds in contact komen met vocht en afgescheiden lichaamszuren is wat de noodzaak doet ontstaan om de mede daardoor gevormde bruinzwarte aanslag te verwijderen.

Nog vele andere wenken op de verschillende gespecialiseerde gebieden kunnen U gegeven worden; de betreffende handelaar-expert zal ze U zeker niet onthouden. Zonder al te veel moeite onzerzijds kunnen wij de levensduur van ons kunstbezit verlengen en zodoende meehelpen ons kunstbezit ongeschonden door te geven. Doen zich verschijnselen van ernstige of van onbegrijpelijke aard voor, dan kunt U erop vertrouwen dat het gilde van vakbekwame restauratoren waartoe ook onze firma behoort, U van het best mogelijke advies zal dienen.

Indien een enkeling slechts deze wenken, die ik heb getracht hier summier samen te vatten, weet op te volgen, dan is ons aller moeite niet vergeefs geweest. Dan pas heeft ook mijn variant op de aanhef zijn volle betekenis gekregen "**Het bezit van de zaak, geeft een zorgzame taak**".

Evert J.M. Douwes sr.